

Em proposo donar-los una idea general, però també baixar a detalls, sobre les característiques de la gramàtica que figura al títol, la tercera que es publica en el seu gènere d'una llengua romànica i, pel que sabem, de qualsevol llengua. La primera va ser la italiana, i la va seguir, fa dos anys i mig, la del castellà. Per a professionals com vostès, no hi ha dubte que tindrà interès saber com es va fer aquesta obra, quins problemes va plantejar i quins resultats hem obtingut d'una empresa extraordinàriament complexa. (Al moment que els parlo he de matisar el que acabo de dir sobre l'existència d'obres similars. Al mateix temps que la nostra n'ha aparegut una altra per a l'anglès de característiques diferents però comparables. Crec que no és injust de fer constar que l'anglès és una llengua infinitament més afortunada que la nostra, amb més possibilitat de bons col·laboradors, amb un públic més assegurat, etc. Els dono la referència de l'obra al final del § 1.)

Abans de començar els diré que per a mi aquesta empresa ha sigut la més complexa de la meua carrera universitària i la que més feina m'ha donat però també la que més satisfaccions i ensenyances m'ha proporcionat. Durant aquests anys he tingut una indescriptible sensació de plenitud intel·lectual i humana; la sensació d'estar treballant, per fi, en una tasca que justificava tota la meua preparació i que tindria sens dubte fortes repercussions en la vida lingüística de la nostra comunitat. I crec que el mateix els dirien els meus tres col·legues de direcció.

1. Característiques generals i procés

La *Gramàtica del català contemporani* la va publicar l'editorial Empúries de Barcelona el propassat mes de juny. Retrocedint sis anys, resulta que el llavors director de l'editorial, Xavier Folch, va demanar a qui els parla que li fes una gramàtica moderna del català. Les converses entre ell i jo van durar potser un any, perquè jo intentava fer-li entendre que avui no és possible que una sola persona escrigui una gramàtica mínimament seriosa: la lingüística ha posat les exigències molt altes, i hi ha molts professionals amb una bona preparació tècnica que no acceptarien qualsevol producte. Però ell no es donava per vençut.

La casualitat va fer que jo descobrís en una llibreria de Barcelona la primera de les gramàtiques al·ludides: la gramàtica italiana, en tres grossos volums. La vaig comprar immediatament i es va refermar la meva posició negativa. Tanmateix, l'obra italiana obria una altra possibilitat: fer l'obra en equip. Els primers col·legues a qui vaig comentar l'assumpte em van parlar d'un altre projecte: vaig saber que s'estava realitzant una altra obra semblant per al castellà. Com que coneixia els dos directors d'aquesta nova empresa, vaig arrencar en dues o tres pàgines totes les idees i els dubtes que ja tenia i em vaig presentar a Madrid, on Ignacio Bosque i Violeta Demonte em van rebre i em van tractar amb una generositat que jo no coneixia en el terreny professional. Em van proporcionar tot tipus d'informació, em van fotocopiar tot el que vaig voler i se'm van oferir incondicionalment per a qualsevol altra necessitat. Una vegada més els expresso des d'aquí el profund agraïment de tot l'equip: és ben possible que sense aquesta generositat la nostra obra no hagués tirat endavant.

Vaig buscar l'equip de direcció amb una idea molt clara: havien de ser persones d'absoluta solvència moral i intel·lectual, persones a les quals tots els autors poguessin fer confiança i amb les quals tots poguessin estar d'acord en els aspectes essencials. El primer equip el vam formar Joan Mascaró i Maria-Rosa Lloret (de la Universitat Autònoma de Barcelona i de la Universitat de Barcelona, respectivament, especialistes en fonètica i fonologia i en morfologia), Gemma Rigau i jo (de les dues mateixes universitats, especialistes en sintaxi). Gemma Rigau va haver de deixar la direcció al final de la fase preparatòria, per motius familiars, i aquesta circumstància, en principi negativa, ens va proporcionar l'oportunitat d'incorporar a la direcció una altra persona de gran vàlua, Manuel Pérez Saldanya (de la Universitat de València). Tanmateix, Gemma Rigau va continuar prestant-nos un ajut i un suport incondicionals: ens va fer costat quan va caldre en la valoració de certs capítols i fins es va oferir a col·laborar amb Josep M. Brucart en la redacció del capítol 8 de la sintaxi, no previst inicialment en el projecte.

Vam estar mig any preparant l'operació i al gener de 1997 vam lliurar a l'editorial un projecte molt detallat. Vam decidir incloure en el projecte més matèria de la que contenia l'obra italiana i més de la que contindria després l'obra castellana: la italiana s'ocupava només de sintaxi, amb un capítol sobre la formació de paraules; la castellana conté morfologia i sintaxi; la nostra conté també fonètica i fonologia i finalment hi vam incorporar un capítol inicial de presentació general de la llengua, amb mapes. Els mapes i un esquema dels dialectes que els acompanya serveixen, entre altres coses, perquè els lectors de l'obra puguin localitzar fàcilment les nombroses referències a variants territorials. Els directors vam creure que una llengua com el català necessitava que una obra d'aquesta envergadura inclogués els tres aspectes més pròpiament gramaticals, perquè una operació així no es pot pas fer cada dia. Ara ens sentim satisfets d'haver tingut aquesta més àmplia ambició. I el fet d'incloure els tres aspectes explica també per què havíem de ser quatre els directors: per poder tenir més competència sobre cada una de les parts de l'obra.

En uns quants mesos més vam fer una altra descripció del projecte, específica per als col·laboradors, una mica més breu; vam dividir les matèries, vam buscar els col·laboradors i vam prendre decisions sobre terminologia, sobre aspectes ortotipogràfics, sobre l'alfabet fonètic,

sobre el tipus de lector ideal, sobre el tipus de llengua que calia descriure, etc. Tot això es va materialitzar en diversos documents, incloent-hi un llibre d'estil que es va anar ampliant durant el procés. En total, el temps de preparació va ser, més o menys, d'un any.

Els dono una mostra breu del document de terminologia. Aquest document tenia informació del tipus següent:

Termes que no s'usaran

afèresi
 forma subjacent
 vibrant
 al·lòfon
 schwa
 frase
 subcategoritzar
 Aktionsart

Termes recomanats

elisió
 forma fonològica/lèxica
 ròtic
 variant (fonètica)
 vocal neutra
 oració
 seleccionar
 modalitat de l'acció

El projecte definia, és clar, a quin públic es destinava l'obra i quin tipus de llengua descriuria. El destinatari era un públic ampli: qualsevol persona mitjanament culta, començant per tots els professionals de la llengua (professors, assessors d'empresa i de mitjans de comunicació) i de la informació (escriptors, guionistes de ràdio i televisió, traductors) i incloent-hi els professionals de la lingüística general i de les llengües romàniques. Aquest ideal obligava a fer una redacció màximament explícita, sense pressuposicions, amb el mínim de tecnicismes; en tot cas, una redacció en què els conceptes s'expliquessin sempre al lector. En conseqüència, es prohibia el recurs a metodologies o a tècniques descriptives massa especialitzades. Es tractava, en suma, de fer una gramàtica *descriptiva* per a un públic de no especialistes en lingüística. De fet, les tres gramàtiques han partit del mateix principi. En cap de les tres veuran, per exemple, estructures arbòries de les que utilitzen l'estructuralisme i el generativisme; no es recorre tampoc al concepte d'estructura profunda, o en tot cas es fa amb summa prudència. Després (a la secció 2 i sobretot a la 3) els precisaré què significa *descriptiva*, un concepte que per a nosaltres és ara clar però que no ho era pas per a tots els col·laboradors al començament i potser no ho és per a algun lector o per a algú de vostès.

Respecte al tipus de llengua, l'obra es proposava descriure el català estàndard, és a dir, la modalitat culta de llengua que durant el segle xx s'ha anat consolidant com a vehicle dels mitjans de comunicació, de l'escola, de l'Administració i de la cultura en general. No pretenia, doncs, donar compte de les grans varietats i vacil·lacions existents avui al carrer, en gran part degudes a la poca o nul·la assimilació de la llengua per part de grans masses de persones vingudes de fora del domini lingüístic.

El treball es va encomanar als autors just abans de l'estiu de 1997. Vam demanar als autors que en tres mesos ens lliuressin l'índex dels capítols, amb comentaris optatius. Amb això la

direcció va poder valorar amb molta més precisió l'envergadura de l'operació: vam poder cobrir buits, evitar repeticions excessives (encara que en una obra col·lectiva hi ha un marge de redundància i de repetició que no es poden ni s'han d'evitar), distribuir millor una gran quantitat de detalls, subdividir algun capítol, valorar aspectes que abans no havíem detectat, etc. La direcció va fer un comentari escrit a cada col·laborador i va posar en contacte els uns amb els altres. A partir d'aquell moment els autors tenien un any i mig per lliurar el seu respectiu capítol. Rebuda la redacció, cada capítol va ser llegit i comentat (segons una pauta que confeccionem, de vuit punts) per dos membres de la direcció per separat. Ens vam intercanviar els comentaris i els vam reduir a un, que es va enviar a l'autor. Hi havia comentaris unificats que tenien fins a quinze pàgines. Llavors els autors van tenir quatre mesos per lliurar-nos una segona redacció. Aquesta segona redacció va ser visiblement, fins incomparablement, millor en la majoria dels casos. Encara vam fer un altre comentari escrit a un trenta o trenta-cinc per cents dels capítols i vam pregar als seus autors que reelaboressin la seva matèria més o menys profundament. Estem convençuts que aquest esforç enorme de tots ha fet que l'obra tingui una qualitat i una coherència interna que d'una altra manera no hauria pas pogut tenir.

En aquest moment va començar la tasca difícil de confeccionar els índexs. Un cop donades les orientacions oportunes a les dues col·legues encarregades d'aquesta feina, la direcció va mantenir diverses reunions amb elles i va haver-hi molts moments en què va caldre replantejar decisions per aconseguir que la informació recollida fos més completa i útil. Com diré tot seguit, el text encara no era definitiu al cent per cent, però no podíem esperar a fer els índexs a l'últim moment: a la gramàtica castellana, aquesta operació havia ocupat una persona a temps complet durant un any i mig, i nosaltres havíem de fer-la en pocs mesos si no volíem que l'obra es retardés excessivament. Això vol dir que els índexs es van haver de retocar contínuament a mesura que el text també canviava aquí i allà, després del moment a què ara faig referència.

Un cop rebuda la segona redacció dels capítols es va fer també una supervisió estilística de tota l'obra. Per fer aquesta feina vam buscar una persona competent i que pogués fer la feina tan de pressa com convenia en una operació d'aquesta complexitat, que, altrament, es podia eternitzar per diverses raons. Es va encarregar de la supervisió Josep Ruaix, havent pactat prèviament amb la direcció el tipus de feina que se li encomanava. Quan faltaven pocs mesos perquè l'obra sortís impresa, l'equip editorial, juntament amb l'equip de direcció i amb l'empresa de fotocomposició, vam decidir de fer una segona supervisió, ara amb atenció més precisa, però no exclusiva, a aspectes ortotipogràfics. Es va encarregar d'aquesta operació Miquel Arderiu. Però la direcció no lliurava mai el material corregit a la casa de fotocomposició sense revisar-lo atentament: nosaltres érem en definitiva els interlocutors dels autors, i els vam escoltar en tot allò que va caldre durant tot el procés. El lector atent s'adonarà de la multitud de detalls que ha calgut vigilar.

Els autors van rebre proves dues vegades. Però la direcció, novament, supervisava el material abans de lliurar-lo a l'empresa. El procés d'impressió i correcció va ser molt llarg i difícil, i en tot moment vam haver d'estar atents per si es descobria algun aspecte millorable, tant en l'as-

pecte material com en el contingut: i, efectivament, en diversos casos encara es va retocar o es va ampliar considerablement més d'un capítol. Durant els últims mesos es van prendre decisions sobre aspectes materials: tipus de paper, format, disseny de la pàgina, preliminars, etc. He de dir que l'empresa de fotocomposició va fer un treball ímprobable i d'una qualitat a vegades difícil d'imaginar: s'ha de tenir en compte que, per exemple, els directors vam corregir i canviar continuament tot allò que ens va semblar convenient, perquè només així s'aconseguia el grau d'homogeneïtat i compenetració desitjables entre els textos. Durant els darrers mesos l'empresa va posar a la nostra disposició Jordi Cornudella, un professional de gran competència que ens va ser de gran ajuda, en aspectes de contingut i de forma.

Encara hi va haver una altra operació que els directors valorem en primeríssima línia: les referències internes. El lector veurà que l'obra està literalment farcida de remissions d'un capítol a un altre, naturalment amb més abundància en els volums de sintaxi. Aquesta xarxa de remissions són un complement important als índexs: inviten el lector a cercar la precisió sobre un concepte, a ampliar una descripció, a confrontar una opinió amb una altra. Però tot realitzant aquesta tasca, la mateixa direcció va anar afinant (o demanant als autors d'afinar) detalls de tota mena. Quan una obra com aquesta està impresa, tant els índexs com les remissions internes semblen operacions fàcils, i sobretot no costa gens de descobrir mancances en totes dues operacions. Però s'ha de tenir en compte que tot això es feia alhora i que es treballava amb capítols deslligats, no pas amb volums compactes i manejables. Repeteixo: si cada una d'aquestes feines s'hagués hagut de fer en el moment lògicament ideal, i l'una darrere l'altra, l'obra s'hauria endarrerit molts anys, i el retard hauria perjudicat el producte i els autors. Avui la lingüística va molt de pressa i un capítol ja redactat s'ha de publicar tan ràpidament com sigui possible, perquè el material no es faci vell i no en quedin perjudicats els mateixos autors.

La descripció i les característiques de les tres gramàtiques romàniques i de l'anglesa a què m'he referit al començament són les següents.

[1] Lorenzo Renzi, Giampaolo Salvi i Anna Cardinaletti (ed.), *Grande grammatica italiana di consultazione*, Bologna, Il Mulino, 1988-1995, 3 vol., 2.351 p., 37 autors. Conté només sintaxi (amb un capítol sobre formació de paraules); índex analític de conceptes i paraules en una sola llista; sense notes ni referències bibliogràfiques; 64 p. de bibliografia al final, classificada per capítols.

[2] Ignacio Bosque i Violeta Demonte (ed.), *Gramática descriptiva de la lengua española*, Madrid, Espasa Calpe, 1999, 3 vol., 5.351 p., 73 autors. Conté morfologia i sintaxi; sengles índexs analítics de conceptes i de paraules; dos tipus de lletra per distingir matèria de menys interès, i notes; referències bibliogràfiques abundants i, optativament, exemples trets de textos. La bibliografia va al final de cada capítol i es recull novament al final en fitxes abreujades i rementent als capítols: en aquesta llista final ocupa 83 p.

[3] Joan Solà, Maria-Rosa Lloret, Joan Mascaró i Manuel Pérez Saldanya (ed.), amb la col·laboració de Gemma Rigau, *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona, Empúries, 2002, 3 vol., 3.616 p., 58 autors. Conté fonètica i fonologia, morfologia i sintaxi, més un capítol intro-

ductor de presentació general de la llengua, amb mapes; dos tipus de lletra i notes; abundants referències bibliogràfiques i, també optativament, exemples trets de textos i de mitjans audiovisuals. La bibliografia va al final de cada capítol i es torna a recollir al final sintèticament i amb remissió als capítols: aquesta llista final ocupa 57 p. [En aquesta exposició em refereixo a aquesta obra amb la sigla *Gcc.*]

[4] Rodney Huddleston i Geoffrey K. Pullum, *The Cambridge Grammar of the English Language*, Cambridge, Cambridge University Press, 2002, 1.842 p. A part dels dos autors principals, n'hi ha 13 més. Conté sintaxi, dos capítols de morfologia flexiva i de formació de paraules i, com és habitual en obres angleses, un capítol de puntuació; dos tipus de lletra; molt poques notes; sense cap referència bibliogràfica; 14 p. de bibliografia classificada al final; senyals d'índex de paraules i conceptes. Una de les particularitats de realització d'aquesta obra és que tots els capítols van firmats per un dels autors principals o per tots dos, i els altres autors s'afegeixen al seu costat en tal o tal capítol. Això permet que l'obra sigui més sintètica sense ser menys rica, i li proporciona una extraordinària coherència que no és possible aconseguir amb el procediment de les altres.

2. Necessitat i oportunitat d'aquesta obra

El català disposava gairebé exclusivament de manuals *normatius* o «d'autor» (més o menys considerats normatius). Un manual normatiu, almenys en el nostre cas, és essencialment una obra selectiva, sense pretensions d'oferir informació àmplia, centrada exclusivament en els aspectes més o menys problemàtics de la llengua, aquells que se suposa que l'escola (o l'ensenyament d'adults) ha de «corregir». S'ha de tenir en compte que en el cas de la llengua catalana la influència del castellà ha sigut enorme durant segles, i aquesta circumstància determina en gran part l'orientació dels manuals al·ludits. Per tant, aquests manuals eren prou breus en general, gairebé mai eren crítics (feien poc o nul ús de la bibliografia) i a penes mai establien la deguda connexió entre els grans dialectes (oriental, nord-occidental, valencià, baleàric) ni exploraven a fons els fenòmens *interns* de la llengua (els fenòmens no deguts al contacte amb el castellà).

Els detallo una mica el que acabo d'insinuar. En morfologia, les nostres gramàtiques normatives tracten sempre de qüestions com el gènere de certs noms que han tingut la influència del castellà: *avantatge*, *deute*, *compte corrent* són masculins en català, i *anàlisi*, *postres*, *síndrome*, etc. són femenins (el segon és, a més a més, plural). En la conjugació verbal, el català posseeix molts verbs acabats en *-èixer* (*conèixer*, *merèixer*), terminació que es correspon amb la del castellà *-ecer*; i es dona el cas que certs verbs catalans que no pertanyen a aquesta classe prenen aquesta terminació per imitació dels corresponents castellans que la tenen (assenyalo amb una creueta [+], com fa la nostra gramàtica, el fet que una forma no s'accepta normativament: *afavorir* > *+favorèixer*; *pertànyer* > *+pertenèixer*). En sintaxi s'assenyalen sempre certes diferències

que el contacte amb el castellà tendeix a esborrar. Per exemple, el règim *de + que*, etc., està en català prohibit (en català estàndard diem *No m'he recordat que avui és dissabte*, i no pas *de que*). Un altre cas molt clar és l'estructura relativa: en català normatiu escrivim *Els amics amb {qui / els quals} em vaig trobar ahir són aquests*, i no pas *amb els que*. Evidentment, les bones gramàtiques no es redueixen a això, sobretot des de fa uns quinze o vint anys, que l'exigència del públic és més refinada; però detalls d'aquest tipus hi són sempre presents, i sovint de forma destacada. Avui potser ja no destaquen tant aquests aspectes en certs manuals, però els puc assegurar que continuen amb una gran prominència en certes classes, fins i tot en cursos universitaris, fins al punt que en molts programes només hi figuren detalls d'aquesta mena, i els alumnes arriben a avorrir la llengua, tant si són catalanoparlants com si no. Aquesta és una de les grans responsabilitats que tenim avui els professionals. Però no ens desviem del nostre tema principal.

Darrerament havien aparegut dues obres més ambicioses; o millor, fetes amb un esperit i unes finalitats molt diferents. Una, la de José Ignacio Hualde (*Catalan*, London: Routledge, 1992), pertany a la sèrie «Descriptive Grammars» de l'editorial, escrites fonamentalment per a consulta dels professionals de la lingüística general. S'acosta a les 500 pàgines. L'altra, la de Max W. Wheeler, Alan Yates i Nicolau Dols (*Catalan: A Comprehensive Grammar*, de la mateixa editorial, 1999), és un manual destinat a estudiosos angloparlants i té un nivell de segon grau (se suposa ja en el lector un coneixement bàsic de la llengua). Té unes 650 pàgines i en molts aspectes representa un esforç de modernització. D'altra banda, des de fa uns trenta anys el català disposa també de nombroses monografies. Abans amb prou feines n'hi havia cap, simplement perquè aquesta llengua estava proscriu de la universitat i de la vida pública.

Malgrat aquest esforç en l'estudi del català, nombrosos detalls de fonètica, de morfologia i de sintaxi es trobaven dispersos i mal organitzats. I es comprèn: una llengua no s'organitza d'avui per demà. Les llengües que, com la nostra, han sigut prohibides i expulsades de l'educació, quan poden alçar poc o molt el cap han d'atendre a necessitats urgents, pragmàtiques, mínimes. La resta apareix esporàdicament, a mesura que es pot, en tractats més erudits, en tesis doctorals i en llocs on ningú no ho buscaria: en l'edició d'un text medieval, en l'apèndix a un diccionari, etc. En el nostre cas els tractats de dialectologia acollien de vegades informació d'aquesta mena.

Es tractava, doncs, d'arreplegar i organitzar tota aquesta informació i d'avançar tant com es pogués a partir del que hi havia i dels coneixements actuals de lingüística. Afortunadament, com he dit, el català tenia ensenyança universitària des de feia trenta anys, i això volia dir que disposàvem de nombrosos investigadors ben preparats tant en lingüística actual com en el coneixement del català. Ben preparats i al mateix temps exigents. Sense aquest bagatge, és evident que no es podria emprendre una obra com la nostra. I de fet, va ser aquesta evidència la que ens va animar a emprendre-la, no pas sense molts dubtes i temors. Ara que l'empresa ha culminat feliçment, aquesta possibilitat és del tot evident («De facto ad posse valet illatio», diu l'adagi filosòfic clàssic): ara veiem clarament que això es *podia* fer; però abans de començar no era

pas una cosa clara. A més de ben preparats, els autors d'una obra col·lectiva exigent han de tenir molta maduresa com a investigadors, molta pràctica en l'exposició del que saben o poden saber i certa flexibilitat per adaptar-se a les normes i les recomanacions de la direcció. Aquestes exigències reduïen la nòmina d'experts a què podíem acudir. Els autors de la *Gcc* són tots professors universitaris en actiu i joves. La joventut és un valor afegit, una esperança per a una cultura que sempre ha de lluitar contra corrent. A més a més, molts dels autors tenen ben guanyat un nom en ambients internacionals.

Aquesta gramàtica és *descriptiva*, no *prescriptiva*. És a dir, pretén exposar el funcionament detallat de tots els aspectes de la llengua real, sense limitar-se als que més interessin de manera immediata en una aula d'institut o fins i tot d'universitat, o en una classe per a adults o per a estrangers. No és tampoc *teòrica*, com ja els he donat a entendre; és a dir, no té com a objectiu discutir o descobrir aspectes generals, universals, del llenguatge. Per exemple, aquí no es discuteixen les diverses formes possibles de concebre el que en diem «oració» o els diversos ordres de paraules possibles o conceptes com *predicatiu*; o almenys no es fa de forma pura, per interessos teòrics, sinó sempre en relació amb els fets del català que es pretén descriure. Entrem ara amb més detall en el que és una gramàtica descriptiva.

3. Gramàtica *descriptiva*. Exemples

3.1. *Fonètica i fonologia*

En fonètica i fonologia, un manual *normatiu* diu si tal pronunciació o tal altra és estàndard o almenys acceptable en algun nivell social: si *gràcia* té dues síl·labes (sigui o no sigui per influència del castellà) o tres: si és *grà[sj]a* o *grà[si]a*. Diu també si s'accepta, i a quin nivell, que certes es inicials es pronuncïin com as: *elefant* [a]lefant, *ensenyar* [a]nsenyar, fenomen que tenim en comú diverses parles del País Valencià i del nord-occidental. I, en fi, si en cultismes com *psiquiatria* s'ha de pronunciar la *p* inicial o no.

Un tractat *descriptiu* dóna compte de manera completa del *sistema* fonològic i de les característiques fonètiques de totes les vocals i consonants, etc. (primer capítol de la *Gcc*), del sistema sil·làbic (un altre capítol), del sistema accentual i del sistema entonatiu (altres tants capítols). Però en el sistema sil·làbic s'inclouen, a més de *psiquiatria* (únic cas esmentat per l'actual «normativa»), altres inicis de paraules cultes com els de *pneumàtic*, *gnom*, *mnemotècnic*, etc.

A part d'això, la descripció és sovint *explicativa*. Ja saben que no és possible descriure absolutament res sense partir d'algun sistema de nocions, d'algun esquema teòric. Encara que la nostra gramàtica i les altres dues germanes no siguin *teòriques* ni permetin l'aplicació regular de metodologies particulars com el generativisme, sí que aprofiten tot el que sabem, de qualsevol escola lingüística, per organitzar la descripció de les llengües afectades. Per aquest viarany la nostra gramàtica permet il·luminar certs «problemes» que fins fa poc eren opacs; o, dit d'una

altra manera, permet situar-los en algun punt del sistema i per tant «entendre'ls». En el diccionari normatiu hi ha paraules com *rail* o *gasoil* que els parlants (o certs parlants) pronuncien eliminant la líquida final i a vegades amb alguna altra adaptació: *rall*, *gasoi*. Doncs bé: el capítol de l'estructura sil·làbica aclareix (recorrent a un aparell organitzatiu més complet) que no són «normals» en català les síl·labes que contenen un diftong decreixent (acabat en les semivocals [j], [w]) seguit d'una líquida o nasal; i que les paraules del diccionari afectades per terminacions d'aquesta mena són totes cultismes, préstecs o arcaïsmes. Aquesta observació és útil per a l'aspecte normatiu de la llengua, per descomptat: per saber com s'haurien de grafiar o adaptar les paraules noves. Un altre detall sobre el qual també es fa més llum és el ja al·ludit de certs diftongs. El nom propi femení *Concepció* es pronuncia amb diftong final (*Concep[sjó]*), i en aquest punt la posició de la normativa haurà de flexibilitzar-se: tradicionalment es defensava que hi havia hiat (*Concep[sió]*). Doncs bé, la *Gcc* fa veure que, en canvi, l'hipocorístic del dit nom, *Ció*, que és monosil·làbic, sí que es pronuncia realment amb hiat: *C[ió]*; és a dir, s'aclareix que el diftong depèn de certes condicions contextuais. Aquesta gramàtica també detalla molt més que els manuals anteriors quan és que la *ri* i la *t* finals són mudes.

La *Gcc* dedica un capítol brillant i original a l'entonació (utilitzant gràfics sistemàticament), matèria que era completament absent dels manuals tradicionals i, en conseqüència, no figurava entre les preocupacions de la immensa majoria de professionals de la llengua, tot i que és absolutament essencial en tota llengua. Els catalans potser no érem conscients que l'entonació és sovint l'únic tret d'una seqüència que és decisiu per al significat, és a dir que fa que dues seqüències idèntiques en la resta (en el contingut lèxic i proposicional) transmetin missatges no idèntics. Observem el següent exemples: l'oració *Veureu la Maria* pot ser declarativa o interrogativa (*Veureu la Maria?*) i en tots dos casos pot ser tota rema (pot interessar tot el missatge) o bé en podem emfasitzar l'últim element (*la Maria*). Com dic, aquest aspecte de la llengua no formava part de l'ensenyança tradicional, i a algun professor de llengua poc atent fins i tot podia semblar-li que qui tenia la «responsabilitat» del fenomen que acabem de descriure eren els signes d'interrogació, quan de fet és exactament al revés: els signes són auxiliars del fenomen prosòdic; i a més a més, en el nostre exemple aquests signes són incapaços de marcar l'èmfasi que diem sobre el darrer component de la seqüència: en treballs especialitzats això es resol tipogràficament, amb versaletes: *Veureu LA MARIA*.

3.2. Morfologia

Pel que fa a la morfologia, un manual *normatiu* s'ocupa d'aspectes dels articles; de certs «errors» en el gènere i el nombre de les categories nominals; de certes formes verbals dubtoses: en el verb *escollir*, per exemple, ens diu si la 3a persona del singular del present d'indicatiu és *escull* o *escolleix*; de *escriure*, si la 3a persona del singular de l'imperfet de subjuntiu és *escrigués* o *escrivís*; dóna una llista de prefixos, sufixos i formes verbals irregulars; informa de les

variants territorials de la 1a persona del singular del present d'indicatiu (*cant*{o}/[u]/[e]/[i]/ø). En certs punts, com en els prefixos i sufixos o en les formes verbals irregulars, la morfologia dels tractats normatius tradicionals ja era més completa per exigències de la matèria mateixa.

La *Gcc*, una obra *descriptiva*, dedica sengles capítols a la derivació i la composició nominal; un altre capítol sencer a la reducció vocàlica i un altre a altres sistemes de formació de paraules. Etcètera. I en el capítol dels verbs irregulars es planteja què significa aquest concepte, per què i quan un verb és «irregular»: és veritat que també alguna gramàtica tradicional baixava a aquests detalls —la divisió entre gramàtiques estrictament normatives, selectives, i gramàtiques descriptives té uns límits borrosos, depèn de la capacitat, intel·ligència i ambició de cada autor—; però a la *Gcc* la qüestió es planteja amb tota propietat i es pren posició.

Aclareixo una mica la qüestió de la reducció vocàlica. A la modalitat oriental del català estàndard (i sense baixar a detalls) les *as* i les *es* àtones es pronuncien neutres (es confonen, doncs), i les *os* àtones es pronuncien com les *us*: aquest fenomen s'anomena *reducció vocàlica*. Per exemple, la primera *a* de *cama* és tònica i la segona és neutra, però la primera es converteix en neutra en el derivat diminutiu *cameta*, paraula plana; la vocal de *nen* té una *e* oberta que es converteix en neutra en el derivat diminutiu agut *nenet*; la vocal de *vent* és una *e* tancada que també es neutralitza en el derivat agut *ventós*. Doncs bé: quan una paraula és el primer component d'un compost el seu vocalisme és certament *àton* però no es produeix *reducció* vocàlica en la seva vocal anteriorment tònica: de manera que la primera *a* de *camatrençar* continua tenint el timbre de *a* de *cama*.

Pel que fa a la derivació i a la composició nominal, la *Gcc* dedica el capítol 6 de la morfologia a la derivació i el 7 a la composició. S'inclouen al capítol 6 els prefixos àtons (*a-*, *des-*...: *aplanar*, *destapar*); i al capítol 7 els prefixos tòncics (*contra-*, *no-*, *ex-*: *contraindicació*, *no-bel·ligerància*, *ex-rector*). No hi ha, doncs, coincidència amb la posició de Fabra en la seva gramàtica pòstuma (1956), que ho inclou tot en la «composició» (vg. § 152 i s. de la dita gramàtica). A la *Gcc* hi ha l'explicació d'aquests fenòmens i presa de posició.

El capítol dels altres sistemes de formació de paraules estudia per primera vegada de manera sistemàtica aquests altres sistemes, que fins ara es trobaven als manuals de manera més o menys anecdòtica. Es tracta de fenòmens com el dels hipocorístics (*Joaquim* > *Quim/Ximo*; *cinema* > *cine*; *radiodifusió* > *ràdio*), de les onomatopeies (*bup-bup*), de les sigles (DOGC), dels préstecs. Un detall sobre aquests últims. El préstec *futbol*, de l'anglès, està adaptat totalment al català (és paraula aguda, amb la *o* oberta): aquesta paraula no es distingeix, ni morfològicament ni fonèticament, de qualsevol altra paraula patrimonial com ara *perol*. En canvi, *bulto*, préstec del castellà, en alguna parla només està adaptat de manera parcial: conserva el timbre de *o*, que en català oriental estàndard s'hauria de reduir a *u*. Una obra descriptiva ha de donar compte de l'existència de fenòmens com aquest, que en el sistema estàndard són irregulars. Observin, doncs, que en una obra descriptiva s'apel·la sempre i per definició al *sistema*, no pas als detalls inconnexos.

Un altre cas digne d'atenció aquí entre vostès pot ser el del verb irregular *lleure*. Amb aquest verb diem: *Si et lleu d'anar-hi, vésh-i; Si et lleués; No m'ha llegut...* Com diríem (amb *lleure*)

Sabent-ho com ho *sabies*, ens ho havies de dir, és a dir, el gerundi i l'imperfet d'indicatiu? A les obres de consulta actuals trobem per al gerundi *lleient* (Badia, 1994, p. 596), i per a l'imperfet d'indicatiu *llevia*, *lleguia* o, millor, *era llegut* (Ruaix, *Català complet* / 2, 1998, p. 162), *lleia* (Ruaix, *La conjugació dels verbs*, 1990, p. 55; que no duu el gerundi). Vegeu el que en diu la *Gcc* a la pàgina 694. Però Joan Melià (correu electrònic del 6.VIII.2002) em comunica que «a Mallorca [...] el gerundi seria *llevant* i l'imperfet *llevia*» i fa esment del DCVB (el qual diccionari diu Melià que documenta *llevia*) i de les *Rondalles* d'Alcover (on troba també *llevia*). Ara bé: el DCVB no duu la conjugació d'aquest verb i dóna com a oral «(Gir., Empordà, Penedès, Mall.)» un exemple de *llevia* i un cas de *lleguia* (de *Pinya de rosa* de Ruyra). Caldrà, doncs, potser, afinar una mica més. La *Gcc* no és l'acabament de res: és l'estat de la qüestió segons els autors que signen cada capítol i segons els directors (en tot allò que han sigut capaços de veure i de comunicar als autors).

3.3. Sintaxi

En sintaxi, una gramàtica *normativa* inclou i fins singularitza certs fenòmens que necessiten insistència perquè sofreixen influències externes o perquè, simplement, no es consideren correctes per altres motius. Es troben en aquest cas la perifrasi d'obligació (a més de *haver de*, la més genuïna, tenim *tenir de*, menys acceptada, i *tenir que* o *haver-hi que*, rebutjades); el gerundi de posterioritat (punt clàssic també en gramàtiques castellanes); certes combinacions pronominals (*li'n* en competència amb *n'hi*, *els hi* «els datiu» en competència amb *els*, etc.); alguna cosa sobre el problemàtic ús de *ser* i *estar*; aspectes de la negació (per aclarir si és més genuïna la duplicació negativa que la negació simple: Ningú no *l'ha vist* o Ningú *l'ha vist*) i de les oracions de relatiu.

Com hem dit fa un moment, la divisió dels manuals «clàssics» en més o menys normatius o descriptius no té límit. I així, el nostre màxim gramàtic *normatiu*, Pompeu Fabra, va ser un dels primers gramàtics europeus que es va adonar de la singularitat de l'estructura *Ha arribat un parent meu*, que ell va classificar com a estructura oracional del «tipus IV» per diferenciar-la dels tres tipus coneguts: estructura predicativa, *El nen plora*; atributiva, *Aquest regle és curt*; impersonal, *Plou*. Fabra va relacionar l'esmentada estructura IV amb la del verb *haver-hi*: *Hi ha una esquerda a la paret*. La singularitat consisteix en les tres propietats següents: el sintagma nominal únic obligatori en aquestes dues construccions és indeterminat (*un parent meu*, *una esquerda*), va posposat al verb i pronominalitza en *en* en les parles que tenen viu aquest pronom (*N'ha arribat un*, *N'hi ha una*). El sintagma nominal es comporta en certes llengües o dialectes com a subjecte (el verb hi concorda) i en d'altres com a complement (el verb no hi concorda); en uns dialectes catalans es diu: *Han arribat uns parents meus*, *Hi han dues esquerdes*, amb el verb en plural, i en d'altres el verb es manté en singular: *Ha arribat uns parents meus*, *Hi ha dues esquerdes*. Em tornaré a referir a aquest cas més avall. (Vegeu la *Gramàtica catalana* de Fabra, Barcelona, Teide, 1956, § 46 i 72.)

La nostra gramàtica *descriptiva*, pel fet de no estar condicionada per la selecció sinó tot al contrari, ens ofereix nombroses novetats més o menys absolutes. Aquí s'estudia generosament el fenomen de l'el·lipsi (que la tradició tractava molt poc); es dedica un capítol a la important i essencial qüestió de l'ordre de paraules (també pràcticament verge en la nostra tradició normativa i en d'altres i tot); s'estudien els tipus sintàctics d'adjectius, la quantificació (un altre fenomen absent de la tradició), els complements del nom i de l'adjectiu; hi ha un capítol dedicat a les interjeccions i als connectors (com se sap, aquests últims són també matèria atesa molt recentment en qualsevol llengua); s'estudien per primera vegada les condicions de pronominalització; es dediquen moltes pàgines a la teoria i a la repercussió pràctica dels atributs i dels predicatius; el mateix cal dir del temps, el mode i l'aspecte verbals i dels dítctics; es dediquen cent pàgines a l'estudi semàntic i sintàctic de les preposicions (que en la tradició es reduïen a poca cosa més que una llista amb quatre exemples). Etcètera. Vegem algun detall de tot això.

El tipus IV de proposició de Fabra ha resultat ser un dels temes més estudiats a Europa en els darrers anys. Avui se sap que es tracta del fenomen de la *inacusativitat*, anomenat així perquè les construccions afectades admeten el pronom partitiu *en* però en general no admeten un veritable pronom d'acusatiu (són d'acusatiu *el, la, els, les*). Així, al costat de *Han arribat tres parents meus* > *N'han arribat tres* i *Hi ha moltes persones satisfetes* > *N'hi ha moltes de satisfetes*, no tenim *Han arribat els meus parents* > **Els han arribat* ni *Hi ha les teves germanes* > **Les hi ha* (encara que en castellà sí que es diu *las hay* en algun cas i en alguna parla catalana també). La nostra gramàtica explora molt extensament aquestes construccions, en diversos capítols, i en dóna notícies fins ara desconegudes, a més de proporcionar (al capítol 13 de la sintaxi) una interpretació nova de l'anàlisi de Fabra.

Pel que fa a les el·lipsis, només hi farà una al·lusió: el castellà diu tranquil·lament *Me dijo lo que ø tú*, amb el·lipsi del verb *decir* en la subordinada relativa. El català no pot fer aquesta el·lipsi, com no en fa moltes altres. En aquest punt les llengües no són iguals, doncs. Però en català això no s'havia tampoc explorat mai.

Pel que fa als complements dels noms, vegem un exemple del que s'esdevé. En català podem dir *l'acolliment dels catalans* (en què *els catalans* són o poden ser els acollidors, el subjecte del verb corresponent a *acolliment*) i *l'acolliment dels immigrants* (en què *els immigrants* són els acollits, el complement de l'esmentat verb originari); però no podem usar totes dues estructures (amb *de*) juntes: no diem *Certs polítics critiquen la manca d'acolliment dels catalans dels immigrants*. Aquest bloquejament de l'estructura ens condueix a d'altres solucions com ara aquestes: *Certs polítics critiquen la manca d'acolliment dels catalans enfront dels immigrants*; o *la manca d'acolliment dels immigrants per part dels catalans*. Aquestes dues «solucions» són problemàtiques per a més d'un observador, que defensaria que l'única sortida natural seria: [...] *critiquen que els catalans no acollim els immigrants*. La *Gcc* proporciona múltiples ocasions de reflexió com aquesta, i això és possible perquè es baixa sempre a la descripció extensa dels fenòmens i molt sovint s'intenta *explicar-los*.

Respecte a les classes d'adjectius, fàcilment es percep la diferència entre els qualificatius i els classificadors o relacionals. Els primers es poden quantificar i poden tenir funció predicativa i epítètica: diem *les parets blanques*, *Les parets eren (molt) blanques* i *les blanques parets*. Els segons no: diem *el correu electrònic*, però no *?El correu és electrònic* i encara menys **l'electrònic correu*. Qüestions com aquesta s'exploren ara en català per primera vegada en un manual.

Vegem uns quants exemples per il·lustrar les condicions de pronominalització. Fixem-nos en l'oració següent: *Però si [els pares]_i, porten [els fills]_j, a l'escola des de ben petits, $\emptyset_{i,j}$ aprendran a servir-se de l'ordinador*. Els subíndexs indiquen les possibilitats de coreferència del subjecte el·líptic (\emptyset) amb algun dels antecedents possibles (*pares* o *fills*). La coreferència amb *els fills* no és normal, però es troba sovint en llenguatge informal i en periodisme. Es tracta de saber *per què* no és normal, és a dir, de generalitzar, de formular la «lleï» que regeix el fenomen, per poder-la aplicar en tots els casos. A la *Gcc* es fa el primer intent d'investigar aquest aspecte. (Deia més amunt que no es pot descriure un fenomen sense comptar amb alguna xarxa teòrica. En aquest cas, per aclarir el fenomen, cal recórrer a la posició *estructural* de l'antecedent: el lector ho trobarà al capítol 6 de la sintaxi.) El mateix succeeix en aquest altre cas, tret, com l'anterior, d'un diari: *Hi ha molts casos en què ni [els alumnes]_i, entenen la llengua catalana ni els [professors]_j, saben la seva_{i,j}*. A qui es refereix *la seva?*, millor dit, a qui pot referir-se? Al diari d'on trec l'exemple es refereix als *alumnes*, contra el que en principi s'esperaria un parlant.

Un altre fenomen molt important en català són les duplicacions pronominals, que afecten fonamentalment dos casos i que a les obres normatives han sigut objecte de malentesos durant un segle, amb la consegüent distorsió del nostre sistema pronominal i d'ordenació dels mots. El primer cas es dona quan es desplaça un element a una posició perifèrica de l'oració o quan simplement aquest element es troba abans del verb. En una estructura com *A Catalunya (hi) conviuen dues llengües* es vacil·la a acceptar el pronom *hi*, al·legant que «duplica» el complement ja existent *A Catalunya*. Una part del problema resideix en el fet que no és fàcil decidir quan hi ha hagut desplaçament i quan no n'hi ha hagut: si no n'hi ha, aleshores el pronom se sent més còmode des de la normativa. El segon cas es dona quan hi ha un relatiu, com en l'exemple *El mapa d'Europa és una taca on també (hi) figurem nosaltres*. Aquests dos casos s'estudien extensament a la *Gcc*.

Tornant a les oracions de relatiu, i a banda del que acabem de veure, el que en deien els nostres manuals (i no sols els nostres) es reduïa a quatre detalls considerats poc genuïns, a vegades simplement per poc «lògics» (segons una lògica sempre revisable en lingüística). Per exemple, es rebutjava la segona possibilitat de l'estructura següent: *la casa de la {qual / +que} et parlava...* Però hi quedaven nombrosos aspectes no explorats. Per exemple, les diverses possibilitats del relatiu que expressa una manera: *Trobaràs la manera {com / segons la qual / per la qual / que} s'han de tractar aquests nens*; o d'altres casos més o menys gramaticalitzats: *T'ajudaré en la mesura {que / en què / *en la qual} podré*; o la singularitat d'un antecedent díctic (*tu*) no seguit de coma: *Tu que pots, fes-ho*; o bé un altre cas de duplicació pronominal, diferent del que hem vist abans (ara el català contraposa un verb pronominal *fer-hi* a un de no pronominal *fer*, de significats diferents): *El van atrapar a la cuina, on no se sabia què hi feia* significa «no se sabia *per què hi era, com és que*

hi era»; i *El van atrapar a la cuina, on no se sabia què feia* significaria «no se sabia què manipulava, què construïa, què realitzava, etc.»; i encara un altre, en construccions que alguns autors anomenen *predicatives* (i que en les modalitats parlades de moltes llengües, inclòs el castellà, tenen un pronom feble en coexistència amb el relatiu): *Hi ha estructures que tothom les usa amb duplicat pronominal*; o, en fi, un cas de vacil·lació en la concordança del verb de l'oració relativa (es tracta de construccions partitives): *Una de les qüestions que més preocupen/preocupa és...* (un altre cas que no es troba als manuals, tot i que darrerament s'hi ha referit algun autor com Albert Jané).

Les oracions condicional es reduïen en els manuals escolars al tipus tradicional amb la conjunció *si* i a algun advertiment sobre algun cas poc genuí (com ara *D'haver-lo vist, t'ho diria*). El altres aspectes no «interessaven» des d'un punt de vista normatiu. Si no limitem els nostres interessos a les necessitats pràctiques immediates, avui sabem que també són condicionals estructures com *per intel·ligent que siguis*.

4. Utilitat de l'obra

Esmentaré ràpidament uns quants aspectes que poden fer útil la *Gcc*.

a) És una obra destinada a tots els especialistes i a tota persona culta que vulgui aprofundir en la llengua. La redacció, en conseqüència, és assequible a tothom, o almenys aquesta és la pretensió: cal tenir en compte que avui una gramàtica no és pas una novel·la. Per exemple, com ja he dit, aquí no es recorre als «arbres» per analitzar les seqüències, una tècnica que per a molts de vostès estava molt desprestigiada a causa del mal ús que se'n feia. D'altra banda, la terminologia està controlada fins allà on s'ha pogut, de manera que el lector tingui la impressió que es tracta d'una obra unitària. Finalment, hi ha una multitud de remissions internes que ajuden el lector. En definitiva, hi ha un alt control de la qualitat i de la coherència.

Als professors (un dels col·lectius que hem tingut sempre presents) aquesta obra aclarirà una multitud de detalls, tant teòrics com pràctics, amb la qual cosa podrem aspirar tots plegats a fer unes classes millors; donar més serietat al tractament de la llengua; a fer-la una matèria més atractiva, no tan repressiva ni tan centrada (i acabada) en els detalls d'influència castellana o avui no resolts per la normativa. Aquests aspectes també seran útils als professors de català per a estrangers. Ara, després del que avui hem dit, ja ningú no es podria enganyar: aquesta obra no és de cap manera un «llibre d'estil», una obra de consulta ràpida per trobar-hi la resposta i no pas el raonament. Ja hem viscut massa dècades amb aquest dogal posat.

b) Una de les novetats més espectaculars en el nostre massa sovint resclosit món de la llengua normativa són els autors de l'obra: cinquanta-sis professors universitaris en actiu, ben preparats, relativament joves i de tot el domini lingüístic. N'hi ha dos de forasters: Brenda Laca (Uruguai, actualment professora a París, etc.) i Max Wheeler (Gran Bretanya). Vull dir que aquesta obra no és una obra d'*autor*: aquí parlen cinquanta-sis autors. L'obra s'ha fet tan de pressa com ha sigut possible, perquè la lingüística avança ràpidament.

c) Un excel·lent estol de lingüistes hem posat la llengua catalana al dia i a l'altura de les altres grans llengües de cultura. És una obra molt complexa. Ens ha absorbit d'una manera indescriptible; però estem convençuts que la feina és molt bona i que serà un gran estímul per a tots els professionals de la llengua.

Però el català es troba en un moment extremament delicat pel que fa a les possibilitats de supervivència, a tots els nivells: joventut, universitats, immigració, el carrer (abans un nouvingut aprenia la llengua al carrer)...

Nosaltres hem fet aquesta feina, la feina que ens corresponia com a universitaris, com a científics. La resta correspon als pedagogs i als polítics.

5. Altres aspectes

Encara més lacònicament, els diré uns altres detalls.

Cal no creure que en una obra com aquesta s'hi trobarà tot i que tot el que s'hi troba és indiscutible. Els dono només tres exemples de l'error que aquesta creença implica.

a) En algun grup d'Internet algú ha fet veure que algun detall de pronominalització es podria completar o afinar.

b) Un exemple discutible de morfologia, que hem analitzat més amunt: el tractament de l'imperfet d'indicatiu i del gerundi del verb *lleure*.

c) Als índexs de l'obra (un dels aspectes més feixucs i sempre més perfectibles en aquesta mena de productes) sempre és possible que hi falti tal o tal detall. No hi ha, per exemple, els conceptes o les paraules següents:

— Apitxat, xava, *mitjan* (*a* —). (Potser és perquè els conceptes o la paraula falten a l'obra, tot i que és una mica estrany que hi faltin.)

— Probabilitat, condicional. (En aquest cas els conceptes sí que hi són, però no es van recollir...)

— *Per ventura* (modalitzador condicional que figura, efectivament al § 28.2.2.1 de la sintaxi).

No hi ha els detalls acabats d'esmentar ni moltíssims altres. Els diré que no obro mai la *Gcc* que no hi afegeixi o suprimeixi o retoqui algun concepte, alguna paraula, alguna referència. Però deixin-me dir també que això mateix em passa amb les altres dues gramàtiques, la castellana i la italiana, malgrat que la castellana va fer l'operació d'indexació amb més garanties que nosaltres.

6. Uns quants detalls que poden interessar un professional

Recullo aquí, també només com a il·lustració, no pas com a inventari, uns quants detalls que donaran als professionals una idea més precisa del contingut de l'obra. Remeto als indrets de la *Gcc* (autor, volum i pàgina) on es tracten.

a) Les preposicions *per* i *per a*. Vegeu el que en diu Sancho (vol. II, p. 1750-1755): l'autor no dictamina, però fa una síntesi molt verídica del que hi ha. (Potser caldria matisar l'afirmació que la proposta Coromines-Solà «parteix dels problemes que planteja l'aplicació de la normativa de Fabra», car això no és ben bé cert almenys en el cas de Solà, que fa prou èmfasi en el fet que la proposta de Fabra és «arbitrària», sc. no descansa en fets objectius, reals, comprovables; i també caldria separar més clarament el que diu Fabra a la gramàtica «oficial/normativa» de 1918 del que diu a les *Converses*.)

b) La construcció «*en/al* + infinitiu». Jaume Solà (vol. III, p. 2900-2901) en fa una síntesi actualitzada, i tampoc no va més enllà.

c) Pronominalització de l'atribut. Júlia Todolí (vol. II, 1410-1411) sí que pren partit per al cas de *el/la* (vg. p. 1410, l. 11 i s.). Pel que fa a *en/hi/ho*, dóna l'estat de la qüestió, però explica també el motiu d'aquest estat (p. 1412, l. 6 i s.).

d) Duplicacions pronominals. S'hi fa llum repetidament des de diferents capítols: almenys des dels capítols de sintaxi 4 (Vallduvi: distribució de la informació), 6 (Todolí: pronominalització), 13 (Rosselló: verbs i arguments verbals), 15 (Rigau: complements adjunts), 21 (Joan Solà: subordinades de relatiu).

e) *Sisplau / Si us plau*. L'índex recull totes dues grafies, i sembla que ningú no fa teoria sobre aquest detall (o almenys no pren posició pel que fa a la preferència d'una de les formes).

És clar / esclar. La forma *esclar* es troba a la morfologia (vol. I, p. 480), i a la sintaxi (vol. II, p. 1178, l. 9; vol. III, p. 3206, l. 10); la forma *és clar*, a la sintaxi (vol. III, p. 3206, l. 10). Se n'ha de dir el mateix que de les formes anteriors.

f) Ús dels guionets. Vegeu el «Pròleg» (p. xvi), i el capítol 7 de la morfologia (p. 786, 796, 817, 824).

g) Concepte de *normativa*. Vegeu el «Pròleg» (p. xiv). (Hem vigilat això en els autors tant com hem sabut; però algun cop potser s'ha escapat algun matis inoportú: vg. aquí damunt, apartat a.)

h) Infinitiu directiu. Aquí l'autor, al capítol 20 de la sintaxi, ha acabat redactant i defensant un punt de vista que la direcció no veu clar (sc. no veu clar que el que diu Alsina sigui coherent o tanqui la qüestió).

i) *Bastant(a)*. Vegeu els apartats de morfologia (p. 361-362) i sintaxi (p. 1539 i 1541).

j) Puntuació dels connectors. Vegeu el capítol 31 de la sintaxi (p. 3182, n. 3).

k) *Hi* i *en* al País Valencià. Tant Todolí com Rigau van deixant clar que aquí hi ha dos sistemes, i en cap cas no es fa una descripció discriminatòria o sancionadora.

l) Ús de les preposicions locatives *a* i *en*. Al capítol 11 de la sintaxi, de Sancho (p. 1732-1737), es donen totes les precisions que calen i d'alguna manera el lector veu quan es tracta de fets segurs o de fets preceptius i quan es tracta de variacions i d'opinions (estilístiques). (Això, a pesar que al País Valencià, d'on és l'autor, hi ha molta por a no fer quedar malament la normativa.)

m) Gerundi de posterioritat. Vegeu com es tracta la qüestió al capítol 29 de la sintaxi, p. 3039-3040 (i cal valorar el context explicatiu que acull la qüestió).

- n) *Ser, estar, haver-hi*. Vg. els detalls que en dóna Joan-Rafel Ramos (vol. II, p. 1998 i 2004).
- o) *L'IEC / El IEC*. Si cal apostrofar o no: vegeu el que en diu Maria-Rosa Lloret (vol. I, p. 211).
- p) *iA que no m'agafes!* Mascaró (vol. I, p. 480-481) inclou l'estructura entre els casos «de classificació difícil». Mestres *et al.* (*Manual d'estil*, 1995, p. 711-712) la rebutgen perquè la tracten de calc de la castellana, i també rebutgen la versió de Jané (*Ah, que no ho sap!*), que realment no convenç. Ni el *Manual* ni Jané no donen raó de la posició que adopten.
- q) Altres detalls. Per veure com es tracten altres detalls es podria mirar el llibre d'estil de la *Gcc*, on es donen normes i orientacions sobre la redacció en general i sobre el tipus de llengua que es volia per a l'obra.

7. Conclusió

Per a l'equip que hem dirigit aquesta gramàtica i per a tots els autors (entre els quals hi som també nosaltres quatre) aquest projecte ha suposat un extraordinari salt qualitatiu i quantitatiu, tant en coneixements com en experiència acadèmica i personal. Caldrà esperar un temps per veure quines repercussions té aquesta gran novetat entre els professionals de la investigació, entre els professionals de la comunicació i en el terreny més restringit de la ideologia normativa. És evident, per exemple, que per a la gramàtica normativa la *Gcc* serà de molta ajuda: com més informació se'n posseeix més fàcil és dictaminar sobre la legitimitat d'un punt qualsevol. Sense haver d'esperar els resultats en aquests diferents terrenys, estem convençuts d'haver traçat una línia que marcarà un abans i un després per a tots.